

Umiarkowany optymizm

BADANIE Większość prawników optymistycznie ocenia sytuację gospodarczą

Aż 74 proc. partnerów w największych kancelariach i dwie trzecie ich kolegów z mniejszych, lokalnych kancelarii uważa, że sprawy w Polsce idą w dobrym kierunku. Takie informacje przynosi najnowszy WK Index, czyli przeprowadzane cyklicznie na zlecenie Wolters Kluwer Polska badanie opinii partnerów z kancelarii prawnych. W stosunku do poprzedniego sondażu liczba prawników optymistów wzrosła o jedną czwartą, chociaż autorzy badania podkreślają, że jest to optymizm umiarkowany. Według sondażu największa poprawa sytuacji nastąpiła od grudnia 2009 r., niemniej jednak opracowywany na bazie tego badania wskaźnik koniunktury nie odzyskał jeszcze poziomu z lat 2006–2007. Z umiarkowanym optymizmem prawnicy oceniają też rozwój sytuacji na rynku usług prawnych.

W czerwcu podsumowany został dziewiąty już sondaż WK Index. Pytania skierowane do blisko 100 partnerów kancelarii prawnych mają charakter wskaźnikowy i służą do oceny sytuacji gospodarczej i sytuacji w branży usług prawnych. Są one rodzajem barometru koniunktury, którego istotą jest wychwytywanie zmian w nastrojach i prognozie rozwoju sytuacji. Analogiczne badanie opinii partnerów realizowane jest co pół roku.

Gospodarka ma się coraz lepiej

W celu syntetycznego przedstawienia wyników badania opracowywane są wskaźniki zbiorcze. Najważniejszy z nich, WK Index, wyraźnie wzrósł (o 9 pkt) w ciągu ostatniego półrocza i wynosi 121 pkt (na skali od 0 do 200 pkt). Po dużym spadku ufności w siłę gospodarki i rynek usług prawnych w latach 2008–2009, obecnie odnotowano 21-punktową przewagę partnerów optymistycznie oceniających i spodziewających się poprawy sytuacji gospodarczej oraz sytuacji w branży usług prawnych, nad partnerami oceniającymi sytuację pesymistycznie. Na pytanie o ocenę sytuacji gospodarczej w Polsce w ciągu ostatnich 12 miesięcy, aż 53 proc. badanych odpowiedziało, że poprawiła się, podczas gdy w poprzednim badaniu taką opinię prezentowało tylko 25 proc. respondentów. Jeszcze większa zmiana – tylko w przeciwnym kierunku – pojawiła się przy odpowiedziach, że nastąpiło w tej dziedzinie pogorszenie. Pół

● Do panelu dyskusyjnego zostali zaproszeni przedstawiciele środowiska prawniczego oraz biznesu – Jacek Kalisz, Maciej Łaszczuk i Piotr Nowaczyk. Uczestnicy panelu przyznali, że ocena sytuacji gospodarczej wśród

roku temu uważało tak 54 proc. uczestników ankiety, a obecnie tylko 18 proc.

Będzie poprawa

Mniej optymistycznie natomiast badani prawnicy przewidują najbliższą przyszłość. Wprawdzie większość z nich, bo 59 proc., uważa, że polską gospodarkę czeka w najbliższym roku poprawa, ale pół roku wcześniej takie pozytywne prognozy snuło aż 71 proc. badanych. Zdaniem prowadzącego to badanie w IPSOS Krzysztofa Chmielewskiego, pewien spadek tego wskaźnika jest efektem swego rodzaju odreagowania po pierwszej euforii, gdy okazało się, że najgorszy kryzys jednak ominął Polskę. Konsekwentnie do tego przybyło też – z 4 do 12 proc. – odpowiedzi, że sytuacja gospodarki ulegnie pogorszeniu.

Jednak mimo generalnie pozytywnych ocen sytuacji gospodarczej w Polsce, wskaźnik nie odzyskał jeszcze poziomu z lat 2006–2007. Największa poprawa sytuacji od grudnia 2009 r. według partnerów obejmuje ich klientów oraz otoczenie gospodarcze. Zdaniem dr. Jacka Adamskiego, dyrektora Departamentu

Ekonomicznego PKPP Lewiatan, mimo że WK Index nie ma jeszcze takiej renomy, jak tego typu opracowania niektórych banków czy instytucji ekonomicznych, pokazuje on podobne trendy. Jego wyniki są też zbliżone z twardymi danymi statystycznymi dotyczącymi gospodarki.

– Rzeczywiście od kilku miesięcy GUS pokazuje systematyczny wzrost produkcji i sprzedaży oraz poprawę nastrojów w gospodarce. A więc prawnicy obsługujący przedsiębiorstwa dobrze widzą trendy zachodzące u ich klientów – mówi Jacek Adamski.

Dobra kondycja klientów

Generalnie pozytywne oceny prawników dotyczące ogólnej sytuacji gospodarczej Polski potwierdza syntetyczny Economy Index. Od początku tego roku wzrósł on o 23 punkty, do poziomu 126 pkt. Ale jeszcze bardziej, bo aż o 26 punktów (do 112 pkt) wzrósł Business Index, zawierający sformułowane przez prawników oceny kondycji ekonomicznej ich klientów. Realizatorzy badania zauważyli przewagę optymistycznych oczekiwań nad pesymistycznymi po raz pierwszy od drugiej

na rynku usług prawnych

złą oraz na rynku usług prawnych, a także spodziewa się wkrótce jej poprawy

Adamski (PKPP Lewiatan), Beata Gessel Kalinowska
prawników potwierdza wyniki badań gospodarczych

połowy 2008 r. Oznacza to, że według prawników sytuacja ich klientów powoli się poprawia. Warto jednak zauważyć, że oceny sytuacji gospodarczej są bardziej optymistyczne od ocen sytuacji klientów największych kancelarii, co jest raczej sytuacją wyjątkową. W ostatnich pięciu latach obserwowano raczej odwrotną tendencję.

W każdym razie wśród badanych widoczna jest wyraźna przewaga tych, którzy uważają, że w ciągu ostatniego roku sytuacja ekonomiczna ich klientów poprawiła się (twierdzi tak 41 proc. badanych) nad prawnikami, którzy widzą u swoich klientów pogorszenie kondycji (18 proc. odpowiedzi). Zdaniem radcy prawnego Krzysztofa Bramorskiego, szefa wrocławskiej kancelarii BSO Prawo & Podatki, na rynku widać ożywienie, ale niejednakowe we wszystkich branżach.

– Wyraźna poprawa jest np. w budownictwie i branży metalowej, ale w inwestycjach jeszcze tego nie widzę – mówi.

Ogólną poprawę w gospodarce potwierdza też Benedykt Fiutowski, partner zarządzający w krakowskiej kancelarii Budzowska Fiutowski i Partnerzy. Jednak w jego opinii ten pozytywny trend w mniejszym

stopniu dotyczy przemysłu, szczególnie tej jego części, która powiązana jest z koncernami z Europy Zachodniej.

– Skutki kryzysu w tamtej części kontynentu jeszcze nas cały czas dotykają – podkreśla Benedykt Fiutowski. Ale dodaje, że od co najmniej kilku miesięcy dobrze się dzieje w usługach i handlu.

– Po wyraźnym dołku w latach 2008–2009, teraz te firmy odbudowują swoje pozycje – przekonuje.

Pozytywne oceny ostatniego okresu przekładają się na optymistyczne prognozy na najbliższy rok. Prawie połowa badanych prawników (47 proc.) uważa, że obsługiwane przez nich firmy będą osiągać lepsze wyniki, a tylko 6 proc. jest przeciwnego zdania.

– Na podstawie kontaktów z konkretnymi klientami trudno budować oceny o kondycji całej gospodarki, ale ostatnio zgłaszają się do mnie np. przedsiębiorcy obawiający się przekroczenia przez nich poziomu udziału w rynku, przy którym firmą zaczyna się interesować Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Jeśli ktoś ma takie problemy to znaczy, że dobrze mu idzie – mówi warszawski adwokat Marcin Radwan-Rohrenscheff.

Więcej inwestycji i pracy

Charakterystyczne jest, że większość prawników zauważyła w minionym roku wyraźne obniżenie skłonności do inwestowania, ale na najbliższy okres przewidywany jest w tej dziedzinie wyraźny trend wzrostowy. W minionym roku tylko nieliczne przedsiębiorstwa zwiększały zatrudnienie – zaledwie 9 proc. badanych prawników to zauważało – ale na najbliższy rok jedna trzecia przewiduje wzrost zatrudnienia w firmach ich klientów. Optymistycznie też oceniane są perspektywy na rynku pracy. Tylko 15 proc. respondentów uważa, że bezrobocie będzie w ciągu najbliższego roku w Polsce rosło, podczas gdy pół roku wcześniej taką opinię prezentowało 46 proc. badanych. Większość (65 proc.) uważa, że pozostanie ono na obecnym poziomie, chociaż zdaniem 21 proc. badanych (wzrost o 4 pkt), powinno maleć.

Poprawie koniunktury gospodarczej w Polsce powinien dobrze służyć napływ zagranicznego kapitału. Według połowy pytaných prawników napływa go obecnie więcej, podczas gdy w poprzednim badaniu takie pozytywne zjawisko widziało tylko 17 proc. z nich. Wtedy znacznie ponad

połowa respondentów (58 proc.) obserwowała spadek napływu zagranicznych inwestycji, podczas gdy teraz taką opinię prezentuje tylko co trzeci z badanych.

W centrum lepiej

Sytuację w polskiej gospodarce lepiej oceniają partnerzy z dużych, w większości warszawskich kancelarii, niż ich koledzy z rynków lokalnych, reprezentujący też z reguły mniejsze kancelarie. Odnotowujący koniunkturę na rynkach lokalnych WK LOCAL Index osłabił się w ostatnich sześciu miesiącach o 1 pkt, do 109 pkt. Prawnicy z kancelarii lokalnych oceniają sytuację gospodarczą w swoich województwach jako stabilną. Podobnie widzą oni sytuację swoich klientów: Business LOCAL Index wynosi 103 pkt, co oznacza lekką przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi. Dominuje w tej grupie pogląd, że w ostatnich dwunastu miesiącach sytuacja gospodarstwa w ich regionie nie zmieniła się. Tak wynika z 41 proc. odpowiedzi, co trzeci z respondentów uważa, że pogorszyła się, a tylko co piąty uważa, że nastąpiła poprawa. Ale na pytanie, czy sprawy w naszym kraju idą w dobrym kierunku, dwie trzecie prawników z lokalnych kancelarii odpowiada, że tak (najwięcej pozytywnych opinii w woj. wielkopolskim, najmniej w pomorskim), a tylko 17 proc. jest przeciwnego zdania. Wśród partnerów w dużych kancelariach rozkład tych ocen wynosił odpowiednio: 74 i 12 proc.

Prawnicy z rynków lokalnych, podobnie jak ich koledzy z największych kancelarii, spodziewają się poprawy ogólnej sytuacji gospodarczej oraz kondycji ich klientów w przyszłości. Zdaniem 38 proc. badanych wyniki ekonomiczne firm, którym świadczą usługi, powinny w najbliższym roku ulec wyraźnej poprawie, 42 proc. uważa, że pozostaną one na poziomie podobnym do obecnego, a tylko 13 proc. spodziewa się ich pogorszenia.

Sumując te oceny Expectations LOCAL Index wynosi 117 pkt, ale oczekiwania te nieco osłabły w ostatnim półroczu (o 2 pkt). Najbardziej optymistyczni są prawnicy z województw wielkopolskiego i małopolskiego.

Perspektywy dla usług prawnych

W kolejnych badaniach z serii WK Index zbierane są również opinie o sytuacji na rynku usług prawnych. Są one trady-

cyjnie najbardziej stabilne i także teraz niemal nie zmieniły się od końca 2009 r., mimo to jednak pokazują pewne zjawiska zachodzące na tym rynku. Sumujący je Lex Index wzrósł o niecałe 3 pkt – do 125 pkt. Oceny są w sumie optymistyczne, jednak – podobnie jak opinie o sytuacji całej gospodarki – wyraźnie słabsze od tych z lat 2006–2007. Z raportu wynika, że osłabieniu uległ w ostatnich dwóch latach bardzo popularny wśród dużych kancelarii rynek fuzji i przejęć. W kolejnym badaniu zdecydowana większość respondentów deklaruje, że wykonuje mniej takich operacji. O ile jednak pół roku temu o spadku takich zleceń mówiło 63 proc. badanych, to w ostatnim sondażu tylko 29 proc. Także w trzecim już z kolei badaniu rośnie odsetek prawników zauważających wyraźny wzrost w tej dziedzinie – półtora roku temu taką opinię wyrażało 7 proc. badanych, a obecnie 24 proc. Radca prawny Beata Gessel-Kalinowska vel Kalisz, której kancelaria specjalizuje się w takich

sprawach, uważa jednak, że maleje liczba transakcji z kategorii fuzje i przejęcia.

– Mniej jest ostatnio szczególnie dużych akwizycji, a operacje rozpoczęte wcześniej przedłużają się – mówi mec. Gessel. Zauważa za to umiarkowany wzrost w dziedzinie pozyskiwania i obsługi kapitału. Tę opinię potwierdza Benedykt Fiutowski. Wprawdzie w jego kancelarii fuzje i akwizycje nie są podstawową specjalnością, ale także miał przypadki wstrzymywania lub przeciągania trwających już operacji przez inwestorów przestraszonych światowym kryzysem.

W nieruchomościach stabilizacja

Z badania wynika, że stabilizuje się sytuacja na rynku nieruchomości, gdzie 29 proc. badanych odpowiedziało, że realizuje więcej takich transakcji. Poprawia się też sytuacja na rynku zamówień publicznych. Podczas gdy w grudniu 2009 r. 68 proc. badanych mówiło, że ma mniej takich zleceń, to obecnie jest to tylko 8 proc. Największy ruch jest

jednak w dziedzinie sporów gospodarczych. Aż 69 proc. ankietowanych deklaruje, że prowadzi teraz więcej takich spraw, z tym że podobne, a nawet wyższe wskaźniki w tej dziedzinie wykazywały też dwa poprzednie badania. Jak twierdzi specjalizujący się w tego typu sprawach Marcin Radwan-Rohrenscheff, spory sądowe są sferą dość odporną na wahania koniunktury gospodarczej, ale przyznaje, że ma ostatnio np. więcej zleceń dotyczących wykonywania umów deweloperskich.

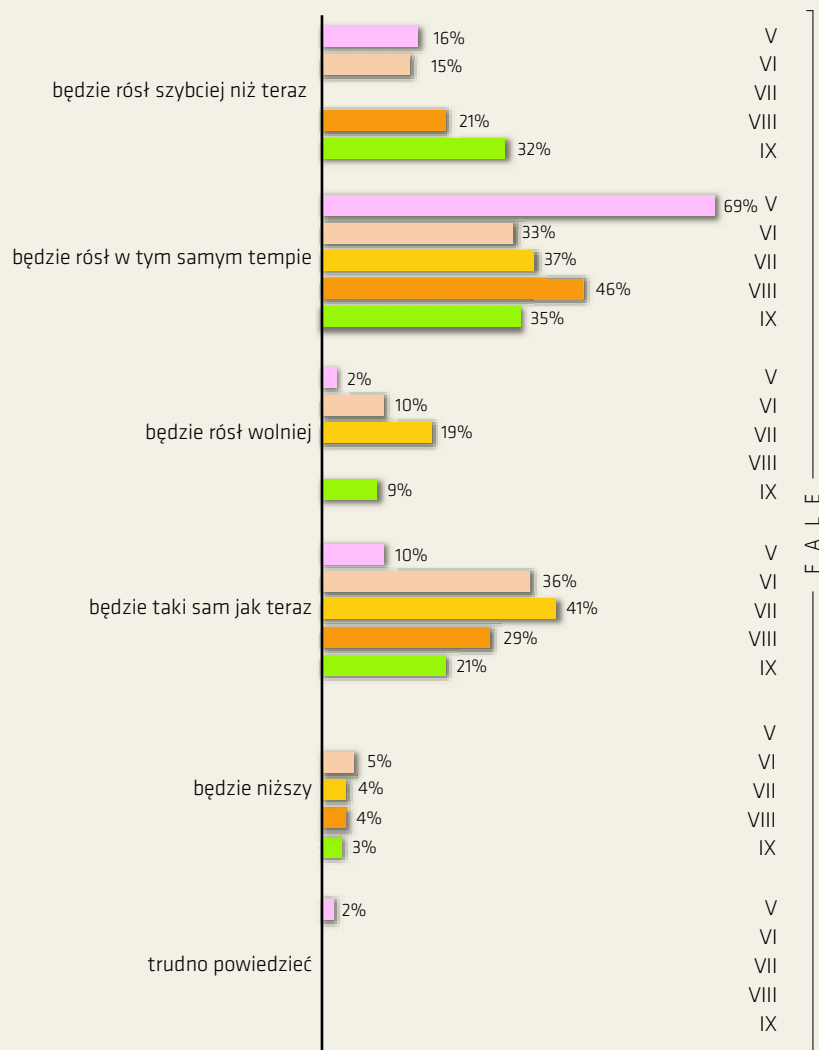
– Ostatnie 2–3 lata były bardzo trudne dla tego rynku, więcej jest więc przypadków niewywiązywania się partnerów z przyjętych zobowiązań – podkreśla.

Zdaniem Krzysztofa Bramorskiego osłabienie gospodarcze bardzo odbiło się na inwestycjach.

– Wiele wstrzymano, wielu planowanych nie rozpoczęto. A więc straciły też kancelarie, które przy nich pracowały lub mogłyby je obsługiwać – mówi. Teraz zaczynają się pojawiać warunki do ich odblokowywania, ale mec. Bramorski jeszcze nie widzi większego ruchu w tej dziedzinie.

liczby

JAK PAN(I) SĄDZI, CZY W CIĄGU NAJBLIŻSZYCH 12 MIESIĘCY POPYT NA USŁUGI PRAWNICZE, OFEROWANE PRZEZ PANA(I) FIRMĘ:

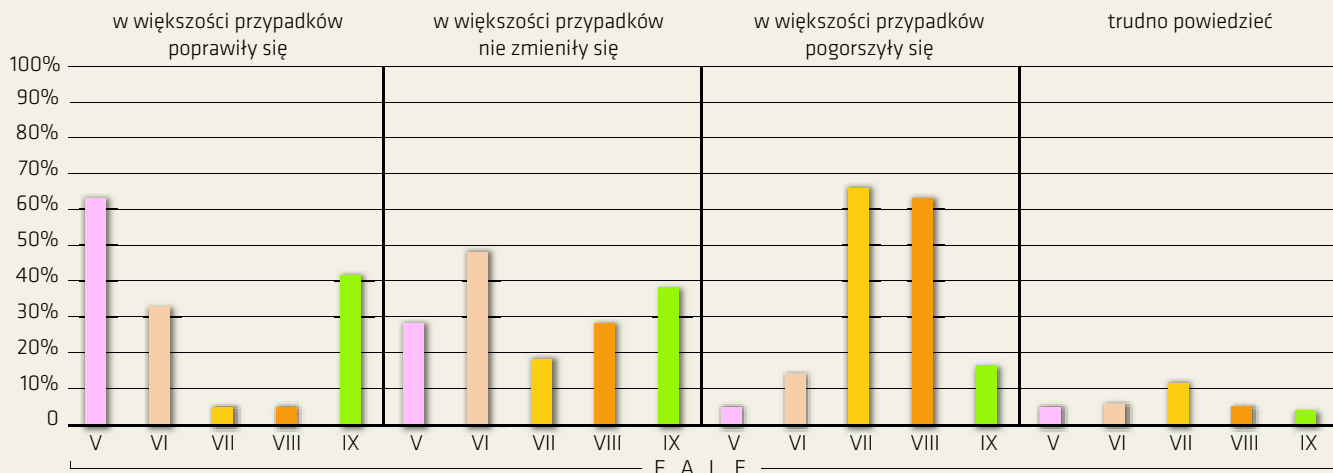
Przybyło sporów o pieniądze

Więcej pracy mają za to ostatnio prawnicy specjalizujący się w windykacji i restrukturyzacji trudnych należności – 47 proc. badanych twierdzi, że ma więcej takich zleceń niż przed rokiem. Potwierdza to mec. Radwan-Rohrenscheff, który prowadzi ostatnio kilka spraw dotyczących rozliczeń firm z bankami, opcji walutowych i kontraktów terminowych. Jednak autorzy raportu zauważają, że udział tej specjalizacji w rynku przestaje już rosnąć i rynek ten stabilizuje się. Dowodem może być to, że jeszcze pół roku temu aż cztery piąte badanych prawników mówiło o wzroście liczby zleceń dotyczących windykacji i restrukturyzacji trudnych należności. O większej liczbie sporów sądowych, szczególnie związanych z rynkiem finansowym, mówi również Benedykt Fiutowski.

– W czasie kryzysu przybywa sytuacji, w których klienci banków mają problemy z wywiązywaniem się np. z umów kredytowych – stwierdza.

Wprawdzie jego zdaniem banki wykazywały w takich przypadkach dość dużo wyrozumiałości, ale jednak potrzeba zaangażowania prawników do rozwiązywania sporów pojawiała się częściej niż kiedyś. Dlatego kancelaria mec. Fiutowskiego zanotowała w 2009 r. wzrost obrotów. O tym, jak poprawa ogólnej koniunktury gospodarczej i nastrojów w biznesie wpływa na sytuację rynku usług prawnych, świadczą też wypowiedzi prawników o otrzymywanych przez nich zleceniach z zakresu prawa pracy i układów zbiorowych. W końcu ubiegłego roku prawie połowa badanych stwierdzała, że przybywa takich spraw, podczas gdy teraz na taki

JAK PAN(I) OCENIA WYNIKI EKONOMICZNE FIRM, DLA KTÓRYCH ŚWIADCZĄ PAŃSTWO USŁUGI, GDY PORÓWNUJE JE PAN(I) Z SYTUACJĄ SPRZED 12 MIESIĘCY?

przyrost wskazuje 35 proc. respondentów. Za to ponaddwukrotnie wzrosła w tym czasie (z 8 do 18 proc.) liczba prawników obserwujących zwiększanie się liczby firm przymierzających się do wejścia na giełdę.

Kryzys a doradztwo prawne

Prawnicy z uwagą śledzą koniunkturę gospodarczą w kraju i na rynkach lokalnych, ale nie mają jednoznacznej opinii co do tego, czy kryzys zawsze oznacza także obniżenie przychodów i mniej pracy dla kancelarii prawnych. Beata Gessel, powołując się na organizowane przez dziennik „Rzeczpospolita” rankingi kancelarii prawnych i firm doradztwa podatkowego, przypomina, że większość z nich zanotowała w 2009 r. spadek obrotów średnio o 15 proc. Jednak adwokat Maciej Łaszczuk, partner zarządzający w kancelarii Łaszczuk i Wspólnicy, zachęca do pewnej powściągliwości w wiązaniu koniunktury całej gospodarki z kondycją branży usług prawnych. Na poparcie tej tezy przytacza rozmowę z jednego z międzynarodowych kongresów, gdzie wszyscy jej uczestnicy czekali na opinię o tym problemie koleżanki z Grecji. I dowiedzieli się od niej, że trudna sytuacja, w jakiej znalazł się ten kraj, jest okresem żniw dla prawników.

– Kryzys wywołał tam wiele konfliktów gospodarczych, a sprawy, które w lepszych czasach udawało się załatwiać prościej, teraz stawiane są na ostrzu noża – mówi mec. Łaszczuk.

Zdaniem prawników uczestniczących w debacie zorganizowanej z okazji prezentacji badania WK Index, w Polsce nie zaobserwowano takiego efektu. Może dlatego nie mieliśmy recesji, a jedynie osłabienie wzrostu gospodarczego. Jednak radca prawny Krzysztof Bramorski z Wrocławia podkreśla wręcz, że kryzys uderzył bezpośrednio w polskie kancelarie.

– Wyraźnie widziałem dość dużą ostrożność w wydawaniu przez przedsiębiorców

pieniędzy. To dotyczyło także usług prawnych i często było nieracjonalne. Dobra pomoc prawna mogłaby przynieść firmie korzyści niewspółmierne do poniesionych kosztów, ale ta ostrożność była. I ciągle ją czuję, no może teraz w trochę mniejszym nasileniu – mówi mec. Bramorski.

W branży będzie wzrost

Ponieważ obecnie obserwuje się stosunkowo wysoką dynamikę rozwoju polskiej gospodar-

ki, to dość optymistyczne są też rokowania co do koniunktury w branży usług prawnych. Co trzeci z badanych uważa, że w ciągu najbliższego roku popyt na usługi prawnicze będzie rósł szybciej niż obecnie, a niewielu więcej z nich (35 proc.), że w tym samym tempie co dotychczas. Tylko 19 proc. respondentów obawia się, że wzrost tego rynku osłabnie.

– Będzie wzrost, ale raczej umiarkowany – komentuje Beata Gessel-Kalinowska vel Kalisz. I dodaje, że jej zdaniem rynek

REKLAMA

TRINITY
SPEECH COMMUNITIES

DOSTARCZAMY SPÓŁKI 24/7
Nasze SPVs to dziś znane firmy...

Zakładanie i Sprzedaż Spółek
Sekretariat Korporacyjny
Zapewnienie Członków Zarządu i Rad Nadzorczych
Adres Siedziby
Księgowość
Sprawozdawczość Zarządcza
Obsługa Kadr i Płac
Likwidacje
Usługi Uzupełniające

Rekomendowani
przez największe kancelarie prawne,
firmy audytorskie i doradców
podatkowych.

Kontakt
tel. +48 22 379 9440
tel. kom. 607 440 607

czekają w niedługim czasie poważne zmiany. – Dotyczyć one będą struktury usług, ale być może także sposobów ich świadczenia – tłumaczy.

Podobnego zdania jest Marcin Radwan-Rohrenscheff, według którego na sukces rynkowy mogą liczyć tylko te kancelarie, które potrafią wyjść poza standardowe usługi.

– Przeprowadzenie zwykłej sprzedaży nieruchomości to jest operacja, którą potrafi zrealizować niemal każdy prawnik. Coraz bardziej w cenie będą usługi prawne o wysokim stopniu specjalizacji – mówi. Jego zdaniem w najbliższym czasie będzie rósł popyt na obsługę prawną różnego typu projektów infrastrukturalnych.

– Dzięki wsparciu funduszami z Unii Europejskiej dużo takich przedsięwzięć realizuje się obecnie, są także szanse na wiele kolejnych. Na wszystkich etapach jest przy nich potrzebna pomoc prawna, a już szczególnie gdy zbliżają się do końca. Właśnie w latach 2011–2012 wiele takich projektów będzie kończonych, a więc

pojawiają się także wyzwania dla kancelarii prawnych – komentuje mec. Radwan-Rohrenscheff.

Mimo niezłych perspektyw dla branży usług prawnych, prawnicy nie powinni jednak spodziewać się jakiegoś znaczącego wzrostu zarobków. Według połowy uczestników badania WK Index nie należy w najbliższym czasie oczekiwać wzrostu cen za usługi prawne. Druga połowa badanej grupy dzieli się po równo (po 24 proc.) na tych, którzy przewidują spadek cen i zwolenników tezy, że jednak powoli będą one rosły. Prognozy szybkiego wzrostu honorariów nie ujawniły się w tym badaniu.

Będą zatrudniać prawników

Umiarkowany optymizm co do rozwoju sytuacji na rynku usług prawnych przekłada się także na plany zatrudnienia w kancelarii. Aż 79 proc. partnerów z dużych kancelarii twierdzi, że będą one angażować nowych prawników. Rok temu tylko niewiele ponad połowa z nich de-

klarowała takie zamiary. Nieco mniej podobnych deklaracji pada ze strony szefów mniejszych lokalnych kancelarii, z których tylko (aż?) 63 proc. zamierza zatrudnić nowych prawników. Z kolei ponad jedna trzecia z nich nie planuje w najbliższym czasie powiększać swoich zespołów. Z drugiej ogromna większość, bo 91 proc. dużych kancelarii i aż 97 z tych mniejszych, nie planuje w najbliższym czasie zwalniać nikogo ze swoich współpracowników. To istotna zmiana, bowiem w ciągu ostatnich dwóch lat w badaniu padało dość dużo zapowiedzi redukcji zatrudnienia w kancelariach. Na zdobycie pracy mają teraz szansę zarówno doświadczeni adwokaci i radcowie prawni – 48 proc. kancelarii chce takich zatrudniać – ale tyle samo deklaracji padło w badaniu o poszukiwaniu niedoświadczonych konsultantów.

Doświadczeni czy tani?

Ta sprawa wzbudza w środowisku spore emocje, bazujące m.in. na takich opiniach, że w okresie osłabienia koniunktury i związanego z tym spadku przychodów kancelarie pozbywały się doświadczonych, ale tym samym drogich adwokatów i radców prawnych, zastępując ich młodszymi i tańszymi prawnikami. Ten wątek pojawił się także w raporcie z najnowszego badania WK Index. Jednak uczestniczący w jego prezentacji adwokat Piotr Nowaczyk z warszawskiego biura kancelarii Salans protestował przeciwko takim opiniom. Odwoływał się przy tym do innego fragmentu badania, z którego wynika, że wśród czynników wpływających na wybór kancelarii przez klientów są m.in. doświadczenie i zaufanie.

– A o tym decyduje właśnie obecność w kancelarii doświadczonych specjalistów. Kto rozsądny pozbywałby się ich – argumentował mec. Nowaczyk. Popierał go w tym Maciej Łaszczuk, którego zdaniem to, co klient kupuje w kancelarii, to jest bezpieczeństwo.

– A kto je lepiej zapewni niż doświadczony adwokat czy radca prawny? – pytał retorycznie. Z opiniami tymi nie całkiem zgodziła się Beata Gessel, która przypomniała, że według zasady obowiązującej w biznesie, podczas kryzysu redukcowanie kosztów zaczyna się od tych najwyższych. Jej zdaniem były w ostatnich latach takie przypadki także w branży prawniczej.

– Taką filozofię obniżania kosztów działalności stosowały niektóre zagraniczne firmy prawnicze, a jeśli mają one oddziały w Polsce, to przenosiło się to także na nasz rynek – twierdzi mec. Gessel. Opinię tę potwierdził Krzysztof Chmielewski z IPSOS, który przywoływał wypowiedzi z badania, że niektóre kancelarie zamierzają nadal zwalniać starszych, doświadczonych prawników. Podkreślał przy tym fakt, że trend ten bardziej dotyczy dużych warszawskich kancelarii niż mniejszych lokalnych.

Krzysztof Sobczak

liczby

JAK PAN(I) SĄDZI, PATRZĄC NA TO, CO SIĘ OBECNIE DZIEJE, CZY W CIĄGU NAJBLIŻSZYCH 12 MIESIĘCY CENY USŁUG PRAWNICZYCH:

